

FSS kommentarer till regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagar om ändring av socialvårdslagen, lagen om stödjande av den äldre befolkningens funktionsförmåga och om social- och hälsovårdstjänster för äldre och lagen om klientavgifter inom social- och hälsovården

Det verkar inte som att SAMS eller någon annan svenskspråkig funktionshinderorganisation har fått en kallelse till hörandet i SOTE-utskottet gällande **RP 113/2025**. Överlag verkar det också vara få funktionshinderorganisationer som har hörts – Vammaisfoorumi tycks vara den enda.

Här är ändå några anmärkningar:

- Jämfört med utkastet har stycket som gäller situationer där man kan införa tekniska lösningar som en del av socialservicen utan samtycke förbättrats något genom att ett JO-fall har lagts till, men det lämnar fortfarande utrymme för önskemål och förbättringar.
Det är ju ingen som motsätter sig teknologiska lösningar – det vore meningslöst i dagens samhälle – men grundfrågan handlar om hur man säkerställer att lösningen bygger på en välavvägd och mänsklig användning av teknologi. I fråga om samtycke borde det stå tillräckligt tydligt när och på vilka villkor man kan gå vidare om man inte får samtycke av personen själv.
- Detsamma gäller vilken kompetens socialarbetaren ska ha i fråga om både den aktuella funktionsnedsättningen och de teknologiska lösningarna i serviceboende och hemvård. I detta fall kan det behövas specialiserade socialarbetare – och sådana finns det få av. Det gäller särskilt nu, när behörighetskraven har sänkts och ska sänkas ytterligare som en följd av lag- och organisationsförändringar.
- Eftersom **Henrik Wickström** har tagit stark ställning i frågan om digitalisering och behovet av att garantera att en viss del av servicen förblir fysisk, så detta kunde vara av intresse för honom.
- Detta är särskilt relevant nu när en allt större del av den äldre befolkningen med en funktionsnedsättning i första hand styrs från FHL:s personliga assistans till SoL:s hemvård. Då är det extra viktigt att servicen inte är helt eller till största delen digital.

Jämför texten i utkastet och i regeringspropositionen:

- **Utkast s. 75:**

”Ammattilainen voi katsoa, että teknologinen ratkaisu soveltuisi asiakkaan palveluun eikä teknologisen ratkaisun käyttöönotto vaadi asiakkaan suostumusta. Palveluista päätettäessä ja palveluita toteutettaessa on kuitenkin aina otettava huomioon asiakkaan etu. Harkittaessa teknologian käyttöä eri sosiaalihuollon palveluissa, on lisäksi otettava huomioon, mitä sosiaalihuollon erityislainsäädännössä säädetään esimerkiksi koskien vammaisia tai ikääntyneitä henkilöitä tai lapsia.”

- **HE 113/2025 s. 87:**

”Ammattilainen voi kuitenkin katsoa, että teknologinen ratkaisu soveltuisi osaksi asiakkaan palvelun toteuttamista eikä teknologisen ratkaisun käyttöönotto vaadi asiakkaan suostumusta. Palveluista päätettäessä ja palveluita toteutettaessa on kuitenkin aina otettava huomioon asiakkaan etu. Harkittaessa teknologian käyttöä eri sosiaalihuollon palveluissa, on lisäksi otettava huomioon, mitä sosiaalihuollon erityislainsäädännössä säädetään esimerkiksi koskien vammaisia tai ikääntyneitä henkilöitä tai lapsia. Vammaispalvelujen osalta tulee huomioida vakiintunut ratkaisukäytäntö, jonka mukaan, vaikka palvelujärjestäjällä on viime kädessä oikeus päättää palvelun järjestämistä, tulee asian ratkaisussa ottaa huomioon asiakkaan mielipiteet ja yksilöllinen avun tarve, eikä palvelua saa järjestää sillä tavoin, että palvelun käyttö tosiasias-
estyy (EOAK/6302/2020). Yhtä lailla lasten kohdalla on kaikissa sosiaalihuollon toimissa ensisijaisesti otettava huomioon lapsen etu.”

- **I den svenska versionen av RP:n på s. 86:**

”Om en yrkesutbildad person bedömer att en teknisk lösning är lämplig för klientens service och kunden invänder mot den, bör parterna försöka hitta en gemensam lösning för hur servicen kunde tillhandahållas. Till exempel kan klientens förståelse och kunskap ökas genom att informera om fördelarna med tekniken och hur den fungerar. Det finns också goda erfarenheter av en verksamhetsmodell, där klienten först har kunnat prova den föreslagna servicemetoden med handledning och stöd för att vänja sig vid den. En yrkesutbildad kan dock bedöma att en teknisk lösning vore lämplig i tillhandahållandet av servicen för klienten utan klientens samtycke. Vid beslut om tjänster och tillhandahållandet av dem ska dock klientens intresse alltid beaktas. När användning av teknik i olika socialvårdstjänster övervägs, ska även vad som föreskrivs i speciallagstiftning om socialvård, till exempel gällande funktionshindrade, äldre eller barn, beaktas. När det gäller service för funktionshindrade ska etablerad beslutspraxis beaktas, vilket innebär att även

om tjänsteproducenten i sista hand har rätt att bestämma hur tjänsten ordnas ska klientens åsikter och individuella behov av hjälp beaktas i beslutet, och tjänsten får inte ordnas på ett sådant sätt att användningen av tjänsten faktiskt förhindras (EOAK/6302/2020). Även när det gäller barn ska barnets bästa i första hand beaktas i socialvårdens alla åtgärder.”

Ett annat intressant tillägg är att i 47 § i den slutliga RP:n har ett andra moment tillkommit som lyder:

- ”Tekniska lösningar som observerar klientens bild, ljud, rörelser eller livsfunktioner får användas i andra utrymmen i klientens hem och personliga bostad än i sanitära utrymmen, om det är nödvändigt för att trygga klientens vård och omsorg.”

Detta tyder på en förskjutning från grundtanken om teknologi som ett stöd för effektivitet och resursbesparing under den tid då befolkningen blir äldre till ett bredare tillämpningsområde, där kamera- och annan övervakning blir mer av en utgångspunkt än ett undantag.

Särskilt möjligheten att implementera tekniska lösningar som kan registrera ljud och – i synnerhet – bild i hemmet bör man förhålla sig kritiskt till.

Trots allt gäller 48 § bara serviceboende, och endast där anges uttryckligen att:

- ”Integritetsskydd i arbetslivet (759/2004). Teknisk övervakning enligt denna paragraf får inte utföras i klientens hem, personliga bostad, sanitära utrymmen eller andra utrymmen som anses omfattas av hemfriden.”